

**แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยภาษาอังกฤษ
ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21**

**Approaches to Buddhist Propagation via English
and Digital Technology in the 21st Century**

1. พระอรอนท์ อานนโท (เปลือกเขียว), 2. พระนพดล ปภัสสรวิโส (ปันมะ), 3. พระเจษฎา ชินวโร (ลังกาชัย)
1. Phra Arnon Arnandho (Pleuak-Kheaw), 2. Phra Noppadon Papatsaravangso (Panma),
3. Phra Jetsada Shinawaro (Langgachai)

คณะมนุษยศาสตร์ (สาขาวิชาภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Faculty of Humanities (English Language), Mahamakut Buddhist University Lanna Campus
* Corresponding Author E-Mail: arnonhubporm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน พัฒนาการ และความท้าทายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ตลอดจนนำเสนอแนวทางการบูรณาการภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับนานาชาติ ขอบเขตการศึกษาครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปรับตัวเชิงกลยุทธ์ของพระสงฆ์และสถาบันทางศาสนา และบทบาทของภาษาอังกฤษในฐานะสื่อกลางสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรม ผลการศึกษาพบว่า ความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะด้านภาษาอังกฤษ การออกแบบสื่อการสอนที่สอดคล้องกับบริบทร่วมสมัย และการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ตอบสนองพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ข้อค้นพบสำคัญแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึงการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, การเผยแผ่ธรรมะ, ภาษาอังกฤษ, เทคโนโลยีดิจิทัล, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article aims to study the approaches for propagating Buddhism through English language media and digital technology in the 21st century by analyzing current situations, developments, and challenges of Buddhist propagation in the digital era, as well as presenting guidelines for integrating English language and information technology to reach international target audiences. The scope of study covers the analysis of technological change impacts on Buddhist propagation, strategic adaptation of Buddhist monks and religious institutions, and the role of English as a crucial medium for disseminating Buddhist teachings. The study results found that the importance of developing English language competency, designing instructional media relevant to contemporary contexts, and developing digital platforms that respond to learners' behavior in the digital age. Key findings

demonstrate that digital technology can reduce time and location constraints, leading to significantly enhanced efficiency and accessibility in the propagation of Buddhist teachings.

Keywords: Buddhism, Dharma Propagation, English Language, Digital Technology, 21st Century

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายจากชมพูทวีปสู่ดินแดนต่างๆ ทั่วโลกมาเป็นเวลากว่า 2,500 ปี ด้วยพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับบริบทของผู้ฟังที่แตกต่างกัน ทำให้พระพุทธศาสนาสามารถเผยแผ่ไปยังดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างกว้างขวาง ในศตวรรษที่ 21 นี้ โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม รวมถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และ วีรณัฐ พรหมจักร, 2567) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนี้ นำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายใหม่ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้าถึงผู้คนที่สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ

ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้คนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การนำเสนอหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดหลักธรรมที่ลึกซึ้งผ่านภาษาอังกฤษและสื่อดิจิทัลนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม และการรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ ขณะเดียวกัน ก็ต้องสามารถสื่อสารให้เข้าถึงผู้คนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยภาษาอังกฤษผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน พร้อมนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทสังคมดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 โดยครอบคลุมการวิเคราะห์พัฒนาการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก บทบาทของภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการนำเสนอกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

2. พัฒนาการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่โลกตะวันตกมีพัฒนาการสำคัญในศตวรรษที่ 19 เมื่อนักวิชาการตะวันตกเริ่มศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะภายหลังการค้นพบจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชและการแปลคัมภีร์เป็นภาษาอังกฤษ (Douglas Ober, 2023) นำไปสู่การจัดตั้งสมาคมและองค์กรทางพระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตกช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ภายใต้อิทธิพลของนักปราชญ์และพระภิกษุชาวเอเชีย (อุทิส ศิริวรรณ, 2561) ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดหลักธรรมและอธิบายแนวคิดทางพระพุทธศาสนาผ่านบริบททางวัฒนธรรมตะวันตก ปัจจุบันพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสังคมตะวันตกในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาและการพัฒนาจิต การปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนาได้รับการยอมรับในวงการแพทย์และสุขภาพจิต (Kaley Cho, 2024) รวมถึงมีอิทธิพลต่อแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างสันติภาพ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญยังคงเป็นการรักษาแก่นแท้ของหลักธรรมควบคู่กับการสื่อสารให้เข้าถึงสังคมตะวันตกอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 ยุคแรกเริ่มการรู้จักพระพุทธศาสนาในตะวันตก (คริสต์ศตวรรษที่ 16-18)

ยุคแรกเริ่มการรู้จักพระพุทธศาสนาในตะวันตกเริ่มขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 ผ่านบันทึกของนักเดินทาง นักการทูต และมิชชันนารีชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาในเอเชีย โดยเฉพาะในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา การรับรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในระยะแรกนี้ยังคงคลาดเคลื่อนและมีข้อจำกัดมาก เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มาจากมุมมองของชาวคริสต์ที่มองศาสนาอื่นในแง่ลบ นักเดินทางชาวโปรตุเกสและสเปนเป็นกลุ่มแรกๆ ที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในเอเชีย โดยเฉพาะในศรีลังกา พม่า และสยาม แต่บันทึกเหล่านี้มักปะปนกับความเชื่อและพิธีกรรมของศาสนาฮินดู (จารุวรรณ นุแรมรัมย์, 2562) อย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อบาทหลวงและนักวิชาการเริ่มแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นภาษาละติน ทำให้ปัญญาชนชาวยุโรปเริ่มเข้าใจหลักธรรมคำสอนมากขึ้น

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เกิดความสนใจศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังในหมู่นักปราชญ์ตะวันตก โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส มีการก่อตั้งสมาคมเอเชียติก (Asiatic Society) ในปี ค.ศ. 1784 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเอเชีย รวมถึงพระพุทธศาสนา (Michael Farmer, 2021) การศึกษาในยุคนี้แม้จะยังไม่ลึกซึ้ง แต่ก็ปรากฏหลักฐานสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบในเวลาต่อมา และเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก

2.2 ยุคการศึกษาพระพุทธศาสนาเชิงวิชาการ (คริสต์ศตวรรษที่ 19)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาพระพุทธศาสนาในเชิงวิชาการอย่างจริงจังในโลกตะวันตก โดยเฉพาะในกลุ่มนักวิชาการและนักบูรพาคติศึกษา การค้นพบจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชในปี ค.ศ. 1837 โดยเจมส์ พรินเซป (James Prinsep) นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้นักวิชาการตะวันตกเริ่มสนใจศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง (อุทิส ศิริวรรณ, 2561) ในยุคนี้มีการแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นภาษาอังกฤษอย่างกว้างขวาง โดยมีนักวิชาการคนสำคัญอย่าง ที.ดับเบิลยู. ไรส์ เดวิดส์ (T.W. Rhys Davids) ผู้ก่อตั้งสมาคมบาลีปกรณ์ (Pali Text Society) ในปี ค.ศ. 1881 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแปลและเผยแผ่คัมภีร์พระพุทธศาสนาภาษาบาลีสู่โลกตะวันตก

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพระพุทธศาสนานิกายต่างๆ ทั้งเถรวาทและมหายาน รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกับศาสนาและปรัชญาตะวันตก ทำให้เกิดมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจพระพุทธศาสนา การศึกษาในยุคนี้มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น มีการใช้วิธีการวิเคราะห์ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการตีความอย่างเป็นระบบ ผลงานทางวิชาการในยุคนี้ได้วางรากฐานสำคัญให้กับพุทธศาสนศึกษาในโลกตะวันตก ก่อให้เกิดการจัดตั้งภาควิชาพุทธศาสนศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ และนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาในเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน อิทธิพลของการศึกษาในยุคนี้ยังส่งผลให้เกิดการตื่นตัวในการศึกษาพระพุทธศาสนาในหมู่ชาวตะวันตก และนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีคิดแบบตะวันตกมากขึ้น

2.3 ยุคการปฏิบัติและการเผยแผ่อย่างจริงจัง (คริสต์ศตวรรษที่ 20)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 พระพุทธศาสนาได้พัฒนาและเติบโตอย่างมากในโลกตะวันตก ผ่านการดำเนินงานใน 3 ด้านหลักที่สำคัญ (พระมหานงค์ อับไพ และ หวณ ชูเพ็ญ, 2560) ด้านการก่อตั้งสมาคมและวัดพุทธในประเทศตะวันตก เริ่มต้นจากการก่อตั้งพุทธสมาคมในประเทศต่างๆ เช่น Buddhist Society of London ในปี ค.ศ. 1924 โดย Christmas Humphreys ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีการสร้างวัดและศูนย์ปฏิบัติธรรมในประเทศตะวันตกเพิ่มมากขึ้น ทั้งในยุโรปและอเมริกา โดยเฉพาะวัดในนิวยอร์ก ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ชาวตะวันตก ด้านการแปลคัมภีร์พุทธศาสนาเป็นภาษาตะวันตก ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากศตวรรษที่ 19 โดยมีการแปลพระไตรปิฎกและ

คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่างๆ เช่น อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส และสเปน การแปลในยุคนี้มีความละเอียดและแม่นยำมากขึ้น มีการใช้ศัพท์เทคนิคที่เหมาะสม และมีการอธิบายความหมายที่ลึกซึ้งประกอบ ทำให้ชาวตะวันตกสามารถเข้าถึงคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น

ด้านบทบาทของนักปราชญ์และนักบวชชาวตะวันตก ในยุคนี้นักปราชญ์และนักบวชชาวตะวันตกจำนวนมากที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น D.T. Suzuki ผู้เผยแผ่พุทธศาสนิกายเซนในตะวันตก, Alan Watts ผู้เขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่, และ Nyanaponika Thera ชาวเยอรมันผู้บวชเป็นพระภิกษุและมีผลงานเขียนเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่โดดเด่น ในยุคนี้ พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับในฐานะระบบความคิดและแนวทางการปฏิบัติที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาของสังคมสมัยใหม่ได้ มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ เช่น จิตวิทยา การแพทย์ และการศึกษา นอกจากนี้ยังมีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ทำให้พระพุทธศาสนาเติบโตและหยั่งรากลึกในสังคมตะวันตกอย่างมั่นคง

2.4 ยุคการประยุกต์และบูรณาการ (คริสต์ศตวรรษที่ 21)

พระพุทธศาสนาในคริสต์ศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความท้าทายของโลกสมัยใหม่ (พระมหาวรสารสยะ วราสยานนท์, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบูรณาการกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการศึกษาวิจัยผลของการปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนากรรมฐานต่อระบบประสาทผ่านเครื่องมือทางการแพทย์สมัยใหม่ ตลอดจนการพัฒนาแอปพลิเคชันและเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

ในด้านการประยุกต์ใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการพัฒนาสุขภาพจิตและการจัดการความเครียด โดยเฉพาะการฝึกสติ (Mindfulness) ที่ได้รับการพัฒนาเป็นโปรแกรมที่เป็นระบบ เช่น MBSR และ MBCT ซึ่งผสมผสานหลักพุทธศาสนากับจิตวิทยาตะวันตก นอกจากนี้ อิทธิพลของพระพุทธศาสนายังแผ่ขยายสู่สังคมตะวันตกในหลายมิติ ทั้งด้านศิลปะ วรรณกรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องความเมตตากรุณาและการไม่เบียดเบียน การผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาตะวันออกกับวิทยาการตะวันตกนี้ได้นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมในการเผยแผ่และปฏิบัติธรรม โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของคำสอนดั้งเดิม ส่งผลให้พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมร่วมสมัย

3. เทคโนโลยีดิจิทัลกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลเผชิญกับความท้าทายและโอกาสที่สำคัญหลายประการ ในด้านความท้าทาย การนำเสนอหลักธรรมผ่านสื่อดิจิทัลต้องระมัดระวังเรื่องความถูกต้องและความลึกซึ้งของเนื้อหา เนื่องจากพื้นที่ดิจิทัลมักเน้นการนำเสนอข้อมูลที่กระชับและเข้าใจง่าย ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความหลักธรรม (พระครูวินัยธรวิฑูโร อภิรักษ์ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายในการรักษาความศักดิ์สิทธิ์และความน่าเชื่อถือของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ดิจิทัลที่เต็มไปด้วยข้อมูลหลากหลาย อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดโอกาสใหม่ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเข้าถึงผู้สนใจศึกษาธรรมะในวงกว้าง การสร้างชุมชนออนไลน์สำหรับผู้ปฏิบัติธรรม และการพัฒนารูปแบบการนำเสนอธรรมะที่น่าสนใจ (Buddhistdoor Global, 2023) สื่อดิจิทัลยังช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลา

3.1 รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัล

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลได้พัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของพุทธศาสนิกชนที่ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน โดย (พระมหาจักรพล สิริธโร, 2563) ได้นำเสนอว่าการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงธรรมะได้สะดวกมากขึ้น เว็บไซต์และแพลตฟอร์มออนไลน์ทางพระพุทธศาสนาได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลคำสอน พระไตรปิฎก และสื่อธรรมะในรูปแบบต่างๆ ที่ผู้สนใจสามารถสืบค้นได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมีแอปพลิเคชันที่ออกแบบมาเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ เช่น แอปพลิเคชันสวดมนต์ แอปพลิเคชันนั่งสมาธิ ที่มีฟังก์ชันการใช้งานที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน

สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะ โดยพระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Facebook, YouTube, Twitter เพื่อเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ และเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น มีการถ่ายทอดสดการแสดงธรรมเทศนา การตอบปัญหาธรรมะ และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ส่วนห้องเรียนออนไลน์และการเรียนธรรมะแบบ E-Learning ได้พัฒนาให้มีเนื้อหาที่เป็นระบบ มีการวัดผลการเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้ผู้สนใจสามารถศึกษาธรรมะได้อย่างเป็นขั้นตอน มีการบันทึกความก้าวหน้า และสามารถทบทวนบทเรียนได้ตามต้องการ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้เช่นนี้ตอบสนองต่อวิถีชีวิตของคนในยุคดิจิทัลได้เป็นอย่างดี

3.2 นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการเผยแพร่

นวัตกรรมดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนายุคปัจจุบัน ซึ่ง พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือน ทรัพย์เพชร (2564) ได้ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีความจริงเสมือน (Virtual Reality - VR) ในการจำลองสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น พุทธคยา ลุมพินี และกุสินารารวมถึงการจำลองพิธีกรรมและการปฏิบัติธรรมรูปแบบต่างๆ

การพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการสวดมนต์และฝึกสมาธิได้เพิ่มฟังก์ชันที่หลากหลาย เช่น ลูกประคำดิจิทัล ระบบตั้งเวลาและบันทึกการปฏิบัติธรรม พร้อมคำแนะนำจากพระอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ ฐานข้อมูลพระไตรปิฎกดิจิทัลได้รับการพัฒนาระบบค้นหาอัจฉริยะที่รองรับทั้งภาษาบาลี และคำแปล พร้อมคำอธิบายและอรรถกถา Podcast และรายการธรรมะออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงและความหลากหลายของเนื้อหา ทั้งการสนทนาธรรม การตอบปัญหา และการประยุกต์ธรรมะในชีวิตประจำวัน นวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงธรรมะ แต่ยังดึงดูดคนรุ่นใหม่ผ่านการนำเสนอที่ทันสมัยและสอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล

3.3 การปรับตัวของสถาบันทางพระพุทธศาสนา

สถาบันทางพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมของพุทธศาสนิกชน พระมหาทองเก็บ ญาณพล และกิตตามาศ ศิริไชย (2566) ชี้ให้เห็นว่า การปรับตัวของสถาบันสงฆ์ในยุคดิจิทัลมีความสำคัญต่อความมั่นคงและประสิทธิภาพในการเข้าถึงประชาชน การพัฒนาในยุคดิจิทัลครอบคลุมหลายด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของพระสงฆ์ผ่านการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการผลิตสื่อดิจิทัล

การปรับรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะได้พัฒนาสู่ช่องทางออนไลน์ที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อมัลติมีเดีย ประกอบการเทศน์ การจัดรายการสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการตอบคำถามธรรมะแบบเรียลไทม์ นอกจากนี้ การบริหารจัดการวัดได้นำระบบสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ อาทิ การจัดการทะเบียน

ประวัติ การเงิน และการบริจาค การสร้างชุมชนพุทธศาสนิกชนออนไลน์เป็นนวัตกรรมสำคัญที่เชื่อมโยงผู้สนใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรม ผ่านกิจกรรมเช่น การสวดมนต์หมู่ออนไลน์และการสร้างกลุ่มศึกษาธรรมะที่มีพระสงฆ์คอยให้คำปรึกษา การปรับตัวเหล่านี้สะท้อนถึงความสามารถของสถาบันพระพุทธศาสนาในการรักษาบทบาทสำคัญในสังคมยุคดิจิทัล โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้อย่างครบถ้วน

3.4 ผลกระทบและความท้าทาย

การวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย (กนกวรรณ ปรีดีเปรม, 2567, หน้า 712) ชี้ให้เห็นทั้งประโยชน์และความท้าทายที่สำคัญ ในด้านประโยชน์ สื่อดิจิทัลเอื้อให้เกิดการเข้าถึงหลักธรรมอย่างไร้ขีดจำกัดด้านเวลาและสถานที่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสในการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญประกอบด้วย การขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรง ความเสี่ยงในการตีความหลักธรรมคลาดเคลื่อน และการสูญเสียบรรยากาศการปฏิบัติธรรมแบบดั้งเดิม

ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาคือการรักษาความถูกต้องของหลักธรรมในพื้นที่ดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของเนื้อหา ผ่านความร่วมมือระหว่างสถาบันสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงการลดช่องว่างทางดิจิทัลสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล การรักษาสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีและการปฏิบัติธรรมแบบดั้งเดิมเป็นสิ่งสำคัญ โดยต้องตระหนักว่าเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุน ขณะที่แก่นแท้ของการปฏิบัติธรรมยังคงต้องอาศัยการฝึกฝนจิตใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญอีกประการคือการรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาในโลกดิจิทัล และการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่และปฏิบัติธรรม

3.5 แนวโน้มและทิศทางในอนาคต

พระครูวินัยธรวิภากร อภิรักษ์ และคณะ (2567) ได้นำเสนอแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคาดการณ์ถึงการพัฒนานวัตกรรมที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่ธรรมะ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งมีความสามารถในการตอบคำถาม วิเคราะห์ และแนะนำหลักธรรมที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะบุคคล รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียกรับบริการตลอดเวลา แนวโน้มที่สำคัญอีกประการคือการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบบูรณาการที่รวมฟังก์ชันหลากหลาย ทั้งการเรียนรู้หลักธรรม การปฏิบัติธรรม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเน้นการสร้างเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคล นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเครือข่ายพุทธศาสนาระดับโลกผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเชื่อมโยงพุทธศาสนิกชนและองค์กรพุทธศาสนาทั่วโลก

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเกิดใหม่ เช่น Blockchain, Internet of Things (IoT) และ Augmented Reality (AR) จะมีบทบาทสำคัญในการยกระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการรับรองความถูกต้องของเนื้อหา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงนี้จะขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างสถาบันสงฆ์ องค์กรพุทธศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

4. แนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยภาษาอังกฤษผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้การเผยแผ่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงผู้สนใจทั่วโลก การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแผ่ควรเริ่มจากการวิเคราะห์พฤติกรรมและความ

ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเลือกใช้เครื่องมือและช่องทางที่เหมาะสม (Davidson, 2023) การพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ โดยควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) การใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย 2) การออกแบบสื่อที่ดึงดูดความสนใจและเหมาะสมกับแพลตฟอร์มดิจิทัล และ 3) การสร้างเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นจนถึงระดับลึกซึ้ง (พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง), 2562)

4.1 การพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแพร่

ตามที่ พระครูสุธีปริยัติโกศล (2561) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับและเข้าถึงได้ในระดับสากล การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับพระสงฆ์และนักเผยแผ่เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน มีการจัดหลักสูตรภาษาอังกฤษเฉพาะทางสำหรับการสื่อสารธรรมะ การฝึกทักษะการแปลหลักธรรมและคำศัพท์เฉพาะทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการฝึกปฏิบัติการสอนและเทศน์เป็นภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีการสร้างสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เน้นบริบททางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ การอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแพร่ครอบคลุมหลายด้าน ทั้งการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล การผลิตสื่อมัลติมีเดีย การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการนำไปใช้จริง และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เผยแผ่ที่ประสบความสำเร็จในการใช้สื่อดิจิทัล

การพัฒนาทักษะการสื่อสารธรรมะในบริบทสากลเน้นการทำความเข้าใจวัฒนธรรมและบริบททางสังคมที่แตกต่าง การปรับการนำเสนอธรรมะให้เข้ากับผู้ฟังที่มีพื้นฐานความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงการพัฒนาทักษะการตอบคำถามและแก้ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในมุมมองสากล การสร้างเครือข่ายนักเผยแผ่ระดับนานาชาติเป็นการเชื่อมโยงผู้ทำงานด้านการเผยแผ่จากประเทศต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวทางการเผยแผ่ที่ประสบความสำเร็จ มีการจัดประชุม สัมมนา และกิจกรรมร่วมกันทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการสร้างฐานข้อมูลและแพลตฟอร์มสำหรับการแบ่งปันทรัพยากรการเผยแผ่ระหว่างสมาชิกเครือข่าย นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำคู่มือและแนวทางการเผยแผ่ที่เป็นมาตรฐาน การประเมินและพัฒนาหลักสูตรการอบรมอย่างต่อเนื่อง และการสร้างระบบที่เอื้อในการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่ เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4.2 การพัฒนาเนื้อหาและสื่อการสอน

พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์ และคณะ (2559) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาสื่อการสอนพระพุทธศาสนาในระดับสากล โดยเน้นความสำคัญของการรักษาความถูกต้องของเนื้อหาควบคู่กับการนำเสนอที่เข้าถึงง่าย การแปลและเรียบเรียงหลักธรรมเป็นภาษาอังกฤษต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทั้งด้านพระพุทธศาสนาและภาษา โดยมีการจัดทำคู่มือการแปลศัพท์เฉพาะ การปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่าน และการใช้ตัวอย่างที่เข้าใจได้ในบริบทสากล การผลิตสื่อมัลติมีเดียระดับสากลต้องคำนึงถึงมาตรฐานนานาชาติ ทั้งด้านภาพ เสียง และการออกแบบที่ทันสมัย โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการเล่าเรื่องและเทคโนโลยีการผลิตสื่อล่าสุด การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์แบบโต้ตอบเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การทำแบบฝึกหัด และการจำลองสถานการณ์ นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลที่รวบรวมข้อมูลทางพระพุทธศาสนา ทั้งพระไตรปิฎก อรรถกถา และงานวิจัย โดยมีระบบการจัดหมวดหมู่และการค้นหาที่มีประสิทธิภาพ รองรับการใช้งานหลายภาษาและแพลตฟอร์ม พร้อมทั้งมีระบบการประเมินและปรับปรุงคุณภาพสื่อการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัลมีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง

4.3 การพัฒนาแพลตฟอร์มและช่องทางการเผยแพร่

แนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาว่า ต้องคำนึงถึงการเข้าถึงและใช้งานที่สะดวกสำหรับผู้ใช้จากทั่วโลก การออกแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่เป็นสากลต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบที่เป็นมาตรฐาน มีการรองรับการใช้งานหลายภาษา (Multilingual Support) การออกแบบที่ตอบสนอง (Responsive Design) สำหรับการใช้งานบนอุปกรณ์ต่างๆ และการคำนึงถึงการเข้าถึงสำหรับผู้พิการ (Accessibility) นอกจากนี้ยังต้องมีระบบนำทางที่ใช้งานง่าย การจัดวางเนื้อหาที่เป็นระเบียบ และการโหลดที่รวดเร็ว (เพ็ญศรี ปักกะสีนัง และคณะ 2567) การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีการวางแผนเนื้อหาที่เหมาะสมกับคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละแพลตฟอร์ม โดยการประยุกต์ใช้ Twitter สำหรับข้อคิดธรรมะสั้นๆ Facebook สำหรับการสร้างชุมชนและแบ่งปันเนื้อหา YouTube สำหรับการสอนและการปฏิบัติธรรม และ Instagram สำหรับสื่อสารธรรมะผ่านภาพ

การพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์แบบครบวงจรประกอบด้วยระบบจัดการการเรียนรู้ (LMS) ที่มีฟังก์ชันครอบคลุมตั้งแต่การลงทะเบียน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินผล จนถึงการออกใบประกาศนียบัตร โดยผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเรียนแบบออนไซต์ (on-site) แบบอสังคายน และแบบมีปฏิสัมพันธ์ การสร้างชุมชนออนไลน์สำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วโลกเน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมออนไลน์ที่หลากหลาย เช่น การสวดมนต์ร่วมกัน การปฏิบัติธรรมออนไลน์ และการอภิปรายธรรมะ โดยมีระบบการจัดการสมาชิกและการดูแลเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้งาน การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนผู้ใช้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

4.4 การประเมินและพัฒนาคุณภาพ

การประเมินและพัฒนาคุณภาพในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยภาษาอังกฤษผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างแท้จริง (พระครูโสภณธรรมวิภาช เอี่ยมเบิงลำ และทักษ์ อุดมรัตน์, 2562) การติดตามและวัดผลการเผยแพร่ผ่านระบบดิจิทัลสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลออนไลน์ เช่น Google Analytics เพื่อติดตามจำนวนผู้เข้าชม ระยะเวลาที่ใช้งาน และพฤติกรรมการใช้งานต่างๆ ในส่วนของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้งาน จำเป็นต้องมีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะช่วยให้เห็นแนวโน้มและรูปแบบการใช้งาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจะช่วยให้เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้

การปรับปรุงคุณภาพเนื้อหาและการนำเสนอควรถูกดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์มาใช้ในการพัฒนา ทั้งในด้านความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงให้เข้ากับเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มใหม่ๆ อยู่เสมอ การรับฟังและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ทั่วโลกเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ โดยต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิหลังของผู้ใช้ การจัดให้มีช่องทางการสื่อสารสองทางที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น ระบบแชท การตอบคำถามอัตโนมัติ หรือฟอรัมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะช่วยสร้างความผูกพันและความเข้าใจระหว่างผู้ให้และผู้รับข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างแท้จริง

4.5 การสร้างความยั่งยืน

การสร้างความยั่งยืนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยภาษาอังกฤษผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน (พระมหาขวัญชัยกิตติเมธี

(เหมประไพ, 2561) การพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการวางโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีระบบการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสำรองข้อมูลที่มีความปลอดภัย เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับนานาชาติเป็นกลไกสำคัญในการขยายขอบเขตการเผยแผ่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการประสานความร่วมมือกับองค์กรพุทธศาสนาในประเทศต่างๆ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทรัพยากร และประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในด้านการระดมทุนและการบริหารจัดการงบประมาณ จำเป็นต้องมีแผนการเงินที่ชัดเจนและยั่งยืน โดยอาจพิจารณาแหล่งทุนจากหลากหลายช่องทาง เช่น การบริจาคจากพุทธศาสนิกชนทั่วโลก การสนับสนุนจากองค์กรพุทธศาสนา หรือการจัดกิจกรรมระดมทุนผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งนี้ ต้องมีระบบการบริหารจัดการการเงินที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การวางแผนการพัฒนาระยะยาวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความยั่งยืน โดยต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี บุคลากร และงบประมาณ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรมีการประเมินและทบทวนแผนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมได้อย่างเหมาะสม

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิชาการนี้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผลการศึกษาพบว่า การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ แอปพลิเคชัน และสื่อดิจิทัลรูปแบบต่างๆ สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพระภิกษุสงฆ์และบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษเฉพาะทางสำหรับพระสงฆ์ การดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ตลอดจนการสร้างและขยายเครือข่ายพุทธศาสนิกชนในระดับนานาชาติ เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมะสามารถเข้าถึงผู้สนใจได้อย่างกว้างขวาง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเนื้อหาภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม การคัดเลือกแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เหมาะสมและเข้าถึงง่าย รวมถึงการจัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษให้แก่พระภิกษุสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง องค์ความรู้จากการศึกษานี้สามารถเป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุสงฆ์ นักศึกษาด้านพระพุทธศาสนา นักแปล และผู้สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัลในระดับสากล นอกจากนี้ การศึกษาได้เสนอแนวทางการถ่ายทอดและการประยุกต์ใช้ในหลายมิติ ทั้งด้านวิชาการ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเนื้อหาภาษาอังกฤษสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิจัยด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทางศาสนา ด้านชุมชนและสังคม สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น YouTube และ Facebook ด้านเศรษฐกิจ มีศักยภาพในการพัฒนาแอปพลิเคชันและสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับพระสงฆ์และผู้สนใจทั่วไป ในเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสงฆ์และสถาบันพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่ธรรมะให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ปิณฑพงศ์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร. (2567). กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(1), 73-87. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/article/view/267851/179267>
- อุทิศ ศิริวรรณ. (2561). สถานการณ์พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก. *วารสารธรรมธारा*, 3(2), 79-141. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/dhammadhara/article/view/160787>.
- จารุวรรณ นุแรมรัมย์. (2562). ศึกษาพระพุทธศาสนาในไทยในโลกละตะวันตก : อดีตถึงปัจจุบัน. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 2(2), 40-44. สืบค้น จาก <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/dsr/article/view/438>
- พระมหาวราสะยะ วราสยานนท์, และชนมกร ประโกร. (2563). ภาษาอังกฤษกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(10), 98-112. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/247521>
- พระมหานงค์ อับไพ, ทวณ ชูเพ็ญ. (2556). การบริหารการเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของมหาเถรสมาคม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 39(1), 253-267. สืบค้น จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/view/80006>
- พระครูวินัยธรวุฒิไกร อภิรุกโข, พระณัฐวุฒิ พันทะลี, พระครูใบฎีกาเดชา นามวงษา และอานันท์ กรมน้อย. (2567). การปรับตัวและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง*, 7(2), 33-45. สืบค้น จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bmrj/article/view/274039>
- พระมหาจักรพล สิริธโร. (2563). การเผยแผ่พุทธศาสนา ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 11(1), 80-90. retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/244033>
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเตือน ทวีทรัพย์เพชร (2564), การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 423-433. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/249930>
- พระมหาทองเก็บ ญาณพล และกิตติมาศ ศิริไชย. (2566). ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 88-98. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmb/article/view/267616>
- กนกวรรณ ปรีดีเปรม (2567). พระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล: การปรับตัวและความท้าทาย. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 9(4), 711-722. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jbp/article/view/280998>
- พระมหาสุเทพ สุฑฒโน (เหล่าทอง) (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(3), 1363-1378. Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/185481>

- พระครูสุธีปริยัติโกศล. (2561). พัฒนาการวิชาพัฒนาจิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์ สภาพปัจจุบันและปัญหา รูปแบบการพัฒนาเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา อย่างยั่งยืน. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 9(2), 154–164. retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/173088>
- พระมหาสมชัย กลิ่นจันทร์, ประกรอบ แก้วเสส, และพระราชวรเมธี. (2559). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 205–216. Retrieved From <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/245356>
- เพ็ญศรี ปักกะสีนัง, อภินันท์ จันตะนี, สมเดช นามเกต, และพระครูพิศาลสารบัณฑิต (ราเชนทร์ วิจารณ์). (2567). การพัฒนาจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในยุคดิจิทัล. วารสาร มณีเชษฐาราม, 7(3), 1120–1136. สืบค้น จาก <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/4945/3330>
- พระครูโสภณธรรมวิภาช เอี่ยมบึงลำ, และทักษ์ อุดมรัตน์ (2562). การพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(2), 188–197. retrieved from https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/173440
- พระมหาขวัญชัยกิตติเมธี (เหมประไพ). (2561). “พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์”. วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์, 1(2), 116–127. สืบค้น จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmpr/article/view/250384/169407>
- Buddhistdoor Global. (2023). *Digital Dharma – Buddhism in a changing world*. สืบค้นจาก <https://www.buddhistdoor.net/special-issue-2023-digital-dharma>
- Ober, D. (2023). *Dust on the throne: The search for Buddhism in modern India*. Stanford, CA: Stanford University Press. <https://doi.org/10.1111/1467-9809.13036>
- Cho, K. (2024). Mindful meditation: A potential effective therapeutic in clinical practice. *Science Insights*, 45(1), 1431-1437. <https://doi.org/10.15354/si.24.re1026>
- Farmer, J. M. (2021). A History of East Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century. By Charles Holcombe. *JAOS*, 133(1), 149–151. <https://doi.org/10.7817/jameroriesoci.133.1.0149>